

[HTTPS://DOI.ORG/10.31891/2307-5740-2022-308-4-39](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-308-4-39)

УДК 378:330.341.1:338.432(477)

Богдан ХАХУЛА

Білоцерківський національний аграрний університет
<https://orcid.org/0000-0003-4286-2381>
e-mail: valerii.khakhula@gmail.com

РОЛЬ І МІСЦЕ ЗВО ВПРОВАДЖЕННІ ІННОВАЦІЙ В АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ

Стаття присвячена ролі і місцю закладів вищої освіти впровадженні інновацій в аграрний сектор України. Доведено, що традиційні методи ведення сільського господарства вдосконалюються та модифікуються шляхом автоматизації та впровадження сучасних масштабних технологічних рішень, які знижують ризики, підвищують стійкість і надають виробникам прогностичні рішення, щоб зробити сільське господарство більш продуктивним.

Позитивною стороною у здійсненні трансферу знань є можливість для ЗВО отримати додатковий шлях до диверсифікації джерел доходу, тим самим перетворює його на суб'єкт підприємництва регіональної економіки.

Здійснення інноваційної діяльності потребує наявності системи її організації. Вона отримала назву системи трансферу знань.

Найважливіше значення в ефективності процесів трансферу знань має наявність відповідної організаційної інфраструктури, яка виконує роль «буфера обміну» між зовнішніми замовниками та підрозділами університету, його викладачами та вченими.

Вирішальне значення для заохочення широкого використання академічних знань як інновацій в економіці регіонів має розширення співробітництва між суб'єктами Регіональної інноваційної системи. Спираючись на концепцію перегляду ролі закладів вищої освіти як генератор розвитку знань у суспільстві, нами розглянуті можливості організації взаємодії зацікавлених сторін, включаючи представників бізнесу та державні органи.

Вважаємо, що інститутом, який би консолідував науково-технічні структури великих компаній, науково-дослідні станції та лабораторії, заклади вищої освіти, фірми з венчурного інвестування, інвестиційні фонди та компанії, страхові компанії, кредитні кооперативи, консультаційних та інших спеціалізованих послуг, тобто об'єкти, що здійснюють різні етапи інвестиційного циклу, може стати агроінвестпарк. Вважаємо, що його створення сприятиме об'єднанню зусиль з організації навчальної, науково-дослідницької, інвестиційно-інноваційної діяльності, удосконаленню навчального процесу підготовки спеціалістів для потреб аграрного сектору України, розробки та пропонування наукомістких технологій та інноваційних розробок на ринку.

Отже, з метою сприяння інноваційній діяльності сільгосп підприємств необхідно розробити комплексну та системну кадрову політику як послідовну діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування з метою раціонального використання й відтворення кадрового потенціалу сільського господарства. Вважаємо, що з цією метою необхідно підвищити якість підготовки фахівців навчальними закладами аграрної освіти, реформувати систему перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів на усіх рівнях професійної освіти, забезпечити коригування навчальних програм на основі зміщення акценту на практичну підготовку для запровадження прогресивних технологій та техніки.

Ключові слова: сільськогосподарське підприємство, інновація, заклад вищої освіти, агротехпарк, органи місцевого самоврядування.

Bohdan KHAKHULA

Bila Tserkva National Agrarian University

ROLE AND PLACE OF IMPLEMENTED INNOVATIONS IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE

The article is devoted to the role and place of higher education institutions in the implementation of innovations in the agricultural sector of Ukraine. Traditional farming practices have been proven to be improved and modified through automation and the introduction of modern, large-scale technological solutions that reduce risk, increase resilience and provide producers with predictive solutions to make agriculture more productive.

The positive side of the transfer of knowledge is the opportunity for ZVO to get an additional way to diversify sources of income, thereby turning it into a subject of entrepreneurship in the regional economy.

Implementation of innovative activity requires the presence of a system of its organization. It was called the knowledge transfer system.

The most important factor in the effectiveness of knowledge transfer processes is the presence of an appropriate organizational infrastructure, which acts as an "exchange buffer" between external customers and university units, its teachers and scientists.

The expansion of cooperation between subjects of the Regional Innovation System is crucial for encouraging the wide use of academic knowledge as innovations in the regional economy. Based on the concept of reviewing the role of higher education institutions as a generator of knowledge development in society, we considered the possibilities of organizing the interaction of interested parties, including business representatives and government bodies.

We believe that an institute that would consolidate the scientific and technical structures of large companies, research stations and laboratories, institutions of higher education, venture investment firms, investment funds and companies, insurance companies, credit cooperatives, consulting and other specialized services, i.e. about objects that carry out various stages of the investment cycle can become an agroinvestpark. We believe that its creation will contribute to the unification of efforts in the organization of educational, research, investment and innovation activities, the improvement of the educational process of training specialists for the needs of the agricultural sector of Ukraine, the development and offering of science-intensive technologies and innovative developments on the market.

Therefore, in order to promote the innovative activity of agricultural enterprises, it is necessary to develop a comprehensive and systematic personnel policy as a consistent activity of state authorities and local self-government bodies for the purpose of rational use and reproduction of the personnel potential of agriculture. We believe that for this purpose it is necessary to improve the quality of training of specialists in educational institutions of agricultural education, to reform the system of retraining and advanced training of personnel at all levels of professional education, to ensure the adjustment of training programs based on shifting the emphasis to practical training for the introduction of progressive technologies and equipment.

Keywords: agricultural enterprise, innovation, institution of higher education, agrotech park, local self-government bodies.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Концепція трикутника знань пов'язана з потребою покращення впливу інвестицій у три форми діяльності – освіта, дослідження та інновація – через систематичну та тривалу взаємну роботу.

Нові завдання у суспільному розвитку дають вузівській системі додаткові можливості реалізації його інтелектуального потенціалу. Актуальність свою довела концепція ринково-орієнтованого сучасного інноваційного закладів вищої освіти (ЗВО), заснованого на трикутнику знань: синергія трьох сил – вищих навчальних закладів, бізнесу та влади за трьома орієнтирами взаємодії – інновацій, освіти та наукових досліджень. Практикою доведено ефективність функціонування трикутника знань у забезпеченні сталого економічного зростання регіонів та країн.

Якщо у минулому роль ЗВО полягала лише у веденні науково-педагогічної діяльності на основі інтеграції із суб'єктами економіки, у виконанні їх замовлень, то на сьогоднішній день в університетах з'явилася місія виробника інновацій та функція трансферу знань з науки в економіку. Такий взаємопов'язаний розвиток ВУЗу створює синергетичний ефект, який посилює рівень розвитку кожної складової. Таким чином, системні елементи та суб'єкти національної інноваційної системи входять до нових правил взаємовідносин. Йдеться про формування нової моделі Регіональної інноваційної системи (РІС).

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Теоретично-методичні проблеми реформування та інноваційного розвитку складових аграрного бізнесу, оцінювання рівня ефективності інноваційних процесів в економіці сільського господарства досліджували відомі вчені: Дорош-Кізим М.М. [7], Савицький Е.Е. [9], Янковська О. І. [4] та ін. Їхні розробки внесли суттєвий внесок в теорію інноваційного розвитку аграрного сектору України.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Проте, в більшості публікаціях науковців на недостатньому рівні ролі закладів вищої освіти в практичній реалізації інноваційних проектів в діяльності суб'єктів підприємницької діяльності в сфері агробізнесу.

Формулювання цілей статті

Метою розробка практичних рекомендації щодо формування інституції на базі закладів вищої освіти по реалізації інноваційних проектів в діяльності сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу

Традиційні методи ведення сільського господарства вдосконалюються та модифікуються шляхом автоматизації та впровадження сучасних масштабних технологічних рішень, які знижують ризики, підвищують стійкість і надають виробникам прогностичні рішення, щоб зробити сільське господарство більш продуктивним. У світовому співтоваристві наголошують про «Сільське господарство 5.0», що базується на штучному інтелекті у сільському господарстві [1].

Нині вітчизняні сільськогосподарські товаровиробники забезпечують продовольство близько 400 млн. жителів. 45 % доходів від експорту приходить на сільськогосподарську продукцію та продовольство, що є свідченням високого рівня конкурентоспроможності вітчизняної продукції аграрного сектору України [2]. Провідна роль сільського господарства в економіці країни була сформована на протязі тривалого періоду реформування аграрного сектору, що створили передумови для залучення приватних інвестицій в реалізацію інноваційних проектів. Так, в більшості сільськогосподарських підприємствах завершено технічне переозброєння, що дало змогу суттєво скоротити втрати при збиранні урожаю, скоротити трудоемкість виробничих процесів і відповідно зросла продуктивність праці. Впровадження інноваційних технологій в рослинництві забезпечило суттєве зростання основних видів сільськогосподарських культур. Валове виробництво зернових понад 50 млн. т. стало звичним явищем для аграрного сектору України [3]. Незважаючи на прояв кризових явищ в тваринництві спостерігаються також позитивні тенденції розвитку, що характеризуються підвищенням рівня продуктивності сільськогосподарських тварин. Господарства корпоративного сектору аграрної економіки - виробники продукції тваринництва експортують свою продукцію в європейські та азіатські країни, зокрема курятину, що є їх свідченням високої якості [4]. Необхідно відзняти, що вітчизняні сільськогосподарські товаровиробники, особливо мікро-, та малі суб'єкти підприємницької діяльності в сфері агробізнесу є основними експортерами органічної продукції в країни

ЄС. Адже, саме ефективне виробництво органічної продукції вимагає від керівників та менеджменту господарств корпоративного сектору аграрної економіки наявність потужного багажу знань, які можуть отримати при співпраці з науковими установами та вищими навчальними закладами аграрного спрямування.

Як свідчать результати опитувань керівників мікро-, малих сільськогосподарських підприємств Київської області більшість з них мають фахову освіту, які вони отримали в аграрних закладах вищої освіти. Проте, одними із основних першопричин не впровадження інновацій у виробництво сільськогосподарської продукції: відсутність в достатніх обсягах інвестицій (46 %) та знань - 34 %. Нині більшість керівників господарств корпоративного сектору аграрної економіки отримують відповідні знання із спеціалізованих фахових виданнях, а також на заходах, які проводять фірми-виробники та дистриб'ютори сільськогосподарської техніки, засобів захисту рослин, мінеральних добрив, ветеринарних препаратів, тощо. Проте, через певні об'єктивні та суб'єктивні обставини в Україні нерозвинута сільськогосподарська дорадча служба, де основою якої повинні стати заклади вищої освіти (ЗВО) аграрного спрямування та НДІ системи НААН України [5]. Інноваційний шлях розвитку малого аграрного бізнесу доступний для господарств з економічною стабільністю та розвиненим конкурентним середовищем, з високим технічним потенціалом та ефективним виробництвом. Інноваційним підхід малих суб'єктів в сфері агробізнесу у своїй діяльності вирішує ряд завдань таких як агротехнологічні та мають певні досягнення в іригації, краплинному зрошенні, насінництві, теплицях, добривах, засобах захисту рослин, обробці фруктів та овочів після збирання врожаю, вирощуванні птиці та молочного тваринництва та багато іншого.

Участь малих сільськогосподарських підприємств у інноваційному процесі дозволить додатково створити значну кількість робочих місць для зміцнення економічного потенціалу сільських територій. Прискорення інноваційного циклу дасть додаткові переваги у конкурентній боротьбі за ринки збуту. Адже сьогодні виграє той, хто запускає інновації раніше за інших.

Є умови та чинники, що впливають інноваційний розвиток малих суб'єктів в сфері агробізнесу. Важливими факторами, що сприяють їх прогресивному інноваційному розвитку є:

- ✓ перехід до ринкового способу господарювання;
- ✓ наявність основних природних ресурсів;
- ✓ значний науково-освітній потенціал;
- ✓ велика ємність продовольчого ринку;
- ✓ кваліфіковані кадри, які задіяні у сільському господарстві;
- ✓ системи управління та координації інноваційної діяльності на державному та місцевому рівнях;
- ✓ система кредитування аграрного сектора та інновацій у ньому;
- ✓ підготовленість кадрового складу аграрного сектора у галузі інноваційного менеджменту;
- ✓ можливість виробляти екологічно чисті, натуральні продукти харчування.

Для досягнення сталого зростання продуктивності сільського господарства використання природних ресурсів має здійснюватись відповідно до екологічних вимог, які адаптовані до норм країн ЄС. Особливо це важливо стосовно земельних ресурсів, оскільки саме там з'являтимуться успішність переходу до стійкішої моделі виробництва. Земля є основним ресурсом для сільськогосподарського виробництва, тому раціональне використання землекористування має пряме відношення до якості та кількості водних ресурсів. Застосування лазерного планування землі є інноваційним способом підвищення ефективності земле- та водокористування. Лазерне планування має на увазі не тільки вирівнювання землі, але й ефективніше використання та економію водних ресурсів [6]. В даний час технологія лазерного планування землі сприяє одержанню високих урожаїв та екологічному сільськогосподарському виробництву. В умовах зрошуваного землеробства рівна поверхня поля – один із основних факторів, що забезпечують ефективне використання водних ресурсів, отримання високого врожаю та економічну стабільність.

Впровадження заходів у галузі енергозбереження є найважливішим стимулом до модернізації матеріально-технічної бази суб'єктів підприємницької діяльності в сфері агробізнесу, що заснована на інноваційному розвитку. Ціни на енергоносії продовжують зростати і займають дедалі більшу частку структури собівартості сільськогосподарської продукції [7].

За технологією «нульової» обробітку ґрунту ресурсозберігаюче землеробство у світі набуло найширшого поширення. При нульовому обробітку ґрунту відбувається оптимізація виробничих процесів і є економічно ефективним [8].

За технологією нульової обробки ґрунту починається подрібнення залишків і рівномірно розподіляються по полю. В результаті формується ґрунтозахисне покриття, яке протистоїть вітровій та водній ерозії, забезпечує збереження вологи, перешкоджає росту бур'янів, сприяє активізації ґрунтової мікрофлори, є базисом для відновлення родючого шару та підвищення врожайності культур. Є низка заходів підвищення фінансової стійкості малих сільськогосподарських підприємств за допомогою:

- ✓ удосконалення їх економічної самостійності, що стимулюють раціональне та ефективне використання сільськогосподарських ресурсів;
- ✓ реалізації інноваційних ідей, спрямованих на раціональне та ефективне використання

- зональних особливостей та переваг спеціалізації окремих регіонів з метою розвитку виробництва нетрадиційних культур;
- ✓ реалізації програмних заходів у розміщенні технічних та продовольчих культур з урахуванням природно-кліматичних умов регіонів;
  - ✓ модернізація та технічне переозброєння сільського господарства, впровадження сучасних агротехнологій та методів організації та управління сільгоспвиробництвом;
  - ✓ реалізації комплексної програми розвитку тваринництва;
  - ✓ впровадження систем та механізмів економічного стимулювання фермерських господарств, які запровадили ресурсозберігаючі технології;
  - ✓ удосконалення нормативно-правові основи та створення економічних механізмів, що стимулюють розвиток несільськогосподарських видів діяльності у фермерських господарствах з метою пом'якшення сезонності виробництва.

Нині в деяких періодичних виданнях звучить думка, щодо низького рівня наукової діяльності вищих навчальних закладах аграрного спрямування. Проте, це помилковий підхід до оцінки наукової діяльності аграрних університетів.

При цьому доцільно звернутися до досвіду провідних країн Європи, щодо залучення до впровадження інноваційних розробок в виробничо-господарську діяльність виробників сільськогосподарської продукції. Як свідчать результати дослідження науковців, що закономірності функціонування регіональної інноваційної системи в Іспанії та Польщі за концепцією трикутника знань мають схожість за такими напрямками:

- 1) місцеві урядові організації безпосередньо беруть участь у трикутнику знань;
- 2) інноваційні університети мають у своїй структурі науково-технологічні парки, які надає приміщення дослідницьким компаніям та розробникам на взаємовигідній основі. Практикується варіант розподілу авторських прав між компаніями та закладом вищої освіти;
- 3) уряд фінансує початкові етапи: формування інноваційної ідеї, проведення досліджень, апробація зниження ризику. Таким чином, сприяє органічному поєднанні освіти, науки та аграрного бізнесу;
- 4) передачею технологій та знань керує університет, являючись з'єднувальною ланкою між учасників трикутника знань;
- 5) діяльністю бізнес інкубаторів, крім організації навчальних курсів, є підтримка підприємців-початківців малого та середнього бізнесу;
- 6) розвинена практика організації бізнес-інкубаторів при органах місцевого самоврядування;
- 7) бізнес інкубатори, створені органами місцевого самоврядування у своїй діяльності підтримує випускників коледжів – молодих спеціалістів за рахунок коштів місцевого бюджету;
- 8) діяльність інноваційної організації SODEGAN є новою формою для Іспанії. Принцип роботи – фінансування на початкових стадіях діяльності підприємцям-початківцям для реалізації їх інноваційних ідей, надання консультативно-освітніх послуг;
- 9) для підтримки технологічного парку та компаній, що знаходяться в ньому, створюються спеціальні економічні зони у регіоні з пільговим оподаткуванням;
- 10) вся діяльність трикутника знань спрямована на підтримку креативного мислення, розвиток та впровадження у бізнес інновацій [9].

Позитивною стороною у здійсненні трансферу знань є можливість для ЗВО отримати додатковий шлях до диверсифікації джерел доходу, тим самим перетворює його на суб'єкт підприємництва регіональної економіки.

Здійснення інноваційної діяльності потребує наявності системи її організації. Вона отримала назву системи трансферу знань.

Найважливіше значення в ефективності процесів трансферу знань має наявність відповідної організаційної інфраструктури, яка виконує роль «буфера обміну» між зовнішніми замовниками та підрозділами університету, його викладачами та вченими. Ключовим елементом такої інфраструктури є офіс трансферу знань, мета якого полягає у розкритті потенціалу університету, що комерціалізується, для зовнішніх замовників. Вони виконують різні функції, зокрема, як надання послуг зв'язку між учасниками трикутника знань, управління проектами, пошук джерел фінансування, укладання договорів та інші послуги, пов'язані з передачею знань у рамках трикутника знань.

Вирішальне значення для заохочення широкого використання академічних знань як інновацій в економіці регіонів має розширення співробітництва між суб'єктами Регіональної інноваційної системи. Спираючись на концепцію перегляду ролі закладів вищої освіти як генератор розвитку знань у суспільстві, нами розглянуті можливості організації взаємодії зацікавлених сторін, включаючи представників бізнесу та державні органи. З метою розробки Регіональної інноваційної системи, у полі якої мають відбутися процедури генерації, розробки та трансферу знань, було проведено аналіз потреб учасників трикутника знань Київської області, розроблено картку ключових учасників трикутника, позначено дві основні сфери інтересів для стратегії, які можуть сприяти розвитку інформаційного суспільства та створення регіональної інноваційної системи. Трансфер технологій не можна розглядати як універсальне вирішення проблеми

фінансування та навіть як джерело значних доходів усіх учасників трикутника знань. Трансфер знань дає можливість закладам вищої освіти та всьому суспільству розвивати та комерціалізувати результати досліджень, він створює приплив доходів, породжує нові інвестиції, нові технології, робочі місця, а також податкові надходження до бюджету, що безпосередньо пов'язане зі зростанням добробуту регіону та країни, стійким їх зростанням.

Вважаємо, що інститутом, який би консолідував науково-технічні структури великих компаній, науково-дослідні станції та лабораторії, заклади вищої освіти, фірми з венчурного інвестування, інвестиційні фонди та компанії, страхові компанії, кредитні кооперативи, консультаційних та інших спеціалізованих послуг, тобто об'єкти, що здійснюють різні етапи інвестиційного циклу, може стати агроінвестпарк. Вважаємо, що його створення сприятиме об'єднанню зусиль з організації навчальної, науково-дослідницької, інвестиційно-інноваційної діяльності, удосконаленню навчального процесу підготовки спеціалістів для потреб аграрного сектору України, розробки та пропонування наукомістких технологій та інноваційних розробок на ринку.

Створити регіональний агроінвестпарк у Київській області доцільно на основі Білоцерківського НАУ, що зумовлено такими причинами: по-перше, аграрний університет розміщений у м. Біла Церква, де функціонують сільськогосподарські підприємства, які орієнтовані до здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності, можуть виступати як господарства для проходження навчальної та виробничої практики студентів та бути потенційними учасниками апробації інноваційних розробок; по-друге, на території Білоцерківського, Володарського, Миронівського районів здійснюють діяльність підприємства, що займаються селекційною та племінною роботою, у регіоні розміщені сортовипробувальні ділянки; по-третє, у досліджуваній області функціонують інноваційні господарства ТОВ «Еліта», СВК «Світанок», ТОВ «Терезине», ТОВ «Українська молочна компанія» та інші. Вважаємо, що в структурі агроінвестпарку доцільно створити бізнес-інкубатор, виробничо-технологічний комплекс, виставковий, інформаційно-консультаційні центри та навчально-освітні центри.

Управління агроінвестпарком повинен здійснювати директор, який підпорядковується проректору з наукової та інноваційної діяльності БНАУ. Доцільно передбачити, що агроінвестпарк є госпрозрахунковим структурним підрозділом БНАУ і створюється для методичного та матеріально-технічного забезпечення навчальної та науково-виробничої діяльності університету, консультаційної, виставкової, інноваційно-інвестиційної, комерційної та інших форм діяльності, проведення семінарів і консультацій керівників та спеціалістів сільськогосподарських підприємств.

На нашу думку, основними напрямками діяльності виробничо-технологічного центру агроінвестпарку є: удосконалення технологій вирощування сільськогосподарських культур та утримання худоби і птиці; створення високопродуктивних сортів і гібридів сільськогосподарських культур із високою якістю продукції та вирощування їх насінневого матеріалу; створення високопродуктивних порід із тривалим періодом господарського використання; удосконалення засобів механізації сільськогосподарського виробництва; удосконалення технологій переробки молока та виробництва молочної продукції, а також м'яса та м'ясної продукції; поліпшення ветеринарного та зоотехнологічного обслуговування тощо.

Основними завданнями бізнес-інкубатора доцільно передбачити: залучення до інноваційно-інвестиційної діяльності студентів, аспірантів, докторантів та наукових працівників; підтримка розвитку малих інноваційних підприємств; надання науковцями сільськогосподарським підприємствам науково-консалтингових послуг щодо розробки попереднього ТЕО (техніко-економічного обґрунтування) та ТЕО; розробки бізнес-плану інвестиційних проєктів; проведення їх експертизи; здійснення екаунтингу сільськогосподарських підприємств; аналіз фінансового стану сільгосптоваровиробників та розробка пропозиції щодо підвищення фінансової стійкості, відновлення платоспроможності та ін.; проведення незалежного аудиту; надання інформації за основними розділами бізнес-плану, ТЕО.

Основними завданнями виставкового центру агроінвестпарку повинні стати: організація та проведення виставок наукових досягнень (інноваційних продуктів), обладнання, продукції сільгоспмашинобудування вітчизняних і зарубіжних наукових організацій, окремих науковців; організація та проведення ярмарок наукових розробок та інвестиційних проєктів; комплектування виставкових експозицій; сприяння у встановленні та підтриманні контактів між науково-дослідними організаціями та підприємствами вітчизняних і зарубіжних товаровиробників.

До функцій інформаційно-консультаційного центру агроінвестпарку доцільно віднести: надання інформаційно-консультаційних послуг юридичним та фізичним особам за науковими, технічними і технологічними напрямками; проведення й організація науково-технічних консультацій сільськогосподарських товаровиробників та переробників; реклама сучасних розробок, технологій та товаровиробників, пошук партнерів у міжнародній інформаційній мережі каталогів сучасної техніки, обладнання, технологій; підтримка в оформленні та укладенні контрактів; проведення маркетингових досліджень за замовленнями сільськогосподарських товаровиробників; створення інформаційних баз виробництва техніки, обладнання, технологій та послуг, які пропонуються вітчизняними та зарубіжними виробниками; поширення наукових рекомендацій, надання послуг щодо впровадження результатів наукових робіт і досліджень.

Діяльність науково-освітнього центру агроінвестпарку спрямована на: проведення практичної підготовки фахівців по запровадженню інноваційних розробок; організацію та проведення курсів підвищення кваліфікації фахівців АПК; формування навчальних матеріалів, інформаційної бази, макетів, навчальних матеріалів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Отже, з метою сприяння інноваційній діяльності сільгоспідприємств необхідно розробити комплексну та системну кадрову політику як послідовну діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування з метою раціонального використання й відтворення кадрового потенціалу сільського господарства. Вважаємо, що з цією метою необхідно підвищити якість підготовки фахівців навчальними закладами аграрної освіти, реформувати систему перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів на усіх рівнях професійної освіти, забезпечити коригування навчальних програм на основі зміщення акценту на практичну підготовку для запровадження прогресивних технологій та техніки. Доцільно також оновити технологію теоретичного та практичного навчання кадрів для інженерно-технічної сфери, агро- і біотехнологій, ветеринарного забезпечення, а також лабораторне обладнання навчальних закладів аграрної освіти. Одним із підходів до розвитку кадрового забезпечення в сільському господарстві слід передбачити створення бази даних кращих випускників навчальних закладів, а також з метою професійної адаптації фахівців сільського господарства доцільно збільшити кількість годин у навчальній програмі для проходження студентами виробничої практики.

Література

1. Дячков Д. В., Простак О. С., Теняно А. О. Напрями підвищення ефективності управління інноваціями у сільськогосподарських підприємствах. Економічний форум. 2019. № 4. С. 122-129.
2. Шиян Н. І. Інновація як фактор підвищення ефективності скотарства в Україні. Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. 2016. Т. 21, Вип. 10. С. 62-66
3. Донець О. Інновації та її особливості в аграрному секторі економіки України. Економічний аналіз. 2013. Т.12(1). С. 92-97 .
4. Янковська О. І. Особливості інновацій в сільському господарстві. Економіка ХХІ століття: виклики та проблеми. 2012. № 4. С. 30–33.
5. Мартинюк М. А., Ратошнюк Т. М. Інновації в сільському господарстві. Наука й економіка. 2014. №2 (34). С. 94–98.
6. Євтушевська О.В. Роль інноваційних технологій у розвитку суспільства. Інвестиції: практика та досвід. 2013. №21. С. 14–16
7. Дорош-Кізім М.М., Дадак О.О., Гачек Т.С. Інновації в аграрному секторі України в контексті розвитку європейської інтеграції. Науковий вісник ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького. 2017. № 81. С. 11–21.
8. Залізко В.Д. Впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій як перспективний напрям сільського розвитку і запорука зміцнення економічної безпеки сільських територій: стан, проблеми і шляхи їх вирішення. Актуальні проблеми економіки. 2013. № 10. С. 214–221.
9. Савицький Е.Е. Інноваційні технології в аграрній сфері: сутність, класифікація та українські реалії. Економіка АПК. 2014. № 2. С. 110–115.

References

1. Diachkov D. V., Prostack O. S., Tenianko A. O. Napriamy pidvyshchennia efektyvnosti upravlinnia innovatsiinykh silskohospodarskykh pidpriemstvakh. Ekonomichnyi forum. 2019. № 4. S. 122-129.
2. Shyian N. I. Innovatsiia yak faktor pidvyshchennia efektyvnosti skotarstva v Ukraini. Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Serii : Ekonomika. 2016. T. 21, Vyp. 10. S. 62-66
3. Donets O. Innovatsiia ta yii osoblyvosti v ahrarnomu sektori ekonomiky Ukrainy. Ekonomichnyi analiz. 2013. T.12(1). S. 92-97 .
4. Yankovska O. I. Osoblyvosti innovatsii v silskomu hospodarstvi. Ekonomika KhKhI stolittia: vyklyky ta problemy. 2012. № 4. S. 30–33.
5. Martyniuk M. A., Ratoshniuk T. M. Innovatsii v silskomu hospodarstvi. Nauka y ekonomika. 2014. №2 (34). S. 94–98.
6. Yevtushevska O.V. Rol innovatsiinykh tekhnolohii u rozvytku suspilstva. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2013. №21. S. 14–16
7. Dorosh-Kizym M.M., Dadak O.O., Hachek T.S. Innovatsii v ahrarnomu sektori Ukrainy v konteksti rozvytku yevropeiskoi intehratsii. Naukovyi visnyk LNUVMB imeni S.Z. Gzhytskoho. 2017. № 81. S. 11–21.
8. Zalizko V.D. Vprovadzhennia suchasnykh informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii yak perspektyvnyi napriam silskoho rozvytku i zaporuka zmitsnennia ekonomichnoi bezpeky silskykh terytorii: stan, problemy i shliakhy yikh vyrishennia. Aktualni problemy ekonomiky. 2013. № 10. S. 214–221.
9. Savytskyi E.E. Innovatsiini tekhnolohii v ahrarnii sferi: sutnist, klasyfikatsiia ta ukrainski realii. Ekonomika APK. 2014. № 2. S. 110–115.